

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΥΜΑΙΩΝ «ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ»

Τ Α Σ Υ Μ Α Ϊ Κ Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΑΛΕΞ. Σ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

ΑΘΗΝΑ 1984

Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΩΝ «ΣΥΜΑ·Ι·ΚΩΝ»
ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΜΠΝΕΥΣΤΗ,
ΙΔΡΥΤΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥΣ, ΟΠΩΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ «ΣΥΜΑ·Ι·ΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ,
ΩΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ ΦΟΡΟΣ ΤΙΜΗΣ ΣΤΟΝ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗ
ΣΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟ
ΧΑΡΗ ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΟΙ ΣΥΜΑ·Ι·ΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΤΟΠΟΘΕΤΗΘΗΚΑΝ Σ' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΑΣΗ
ΚΙ ΑΚΟΜΗ ΩΣ ΕΝΔΕΙΞΗ ΤΙΜΗΣ Σ' ΕΚΕΙΝΟΝ
ΠΟΥ ΜΕ ΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΕΓΙΝΕ ΟΔΗΓΟΣ
ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΑΣ

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑ·Ι·ΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Σ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ

(1911 - 1982)

Ἀνάστημα με πανελλήνιο κύρος κι ἀκτινοβολία, ὁ Ἀλέξανδρος Καρανικόλας δὲν ἔπαψε ποτὲ νᾶναι ὁ Δωδεκανήσιος καὶ μάλιστα ὁ Συμιακὸς ἐκπαιδευτικὸς καὶ πνευματικὸς ἄνθρωπος¹. Αὐτὸς

1. Ὁ Ἀλέξανδρος Σ. Καρανικόλας εἶδε τὸ φῶς τὸ 1911 στὴ Σύμη τῆς Δωδεκανήσου. Ἦταν γιὸς τοῦ Πρωτοπρεσβύτερου Σωτηρίου Ἀλ. Καρανικόλα, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐμφύσησε τὴν ἀγάπη στὰ Γράμματα καὶ τὴν πατρίδα. Τὰ στοιχειώδη καὶ γυμνασιακὰ μαθήματα παρακολούθησε στὴ γενέτειρα. Ἐκανε σπουδὲς φιλολογίας στὴν Ἀθήνα καὶ παιδαγωγικῶν στὸ Πανεπιστήμιο Columbia τῆς Νέας Ὑόρκης (δίπλωμα Master of Arts). Ἀναγορεύθηκε Διδάκτορας τῆς Φιλοσοφίας ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν μετὰ τὴ διατριβὴ «Συμβολὴ εἰς τὴν διδακτικὴν τῶν Ἐκθέσεων ἰδεῶν εἰς τὰ σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως» (συστηματικὴ παιδαγωγικὴ ἔρευνα, εἰσηγ. Καθηγ. Ν. Ἐξαρχόπουλος, Ἀθήνα 1946). Νυμφεύθηκε τὴ διακεκριμένη παιδαγωγὸν Καθηγήτρια Σοφία Γεδεών, κόρη τοῦ μεγάλου Μανουὴλ Γεδεών. Πῆρε μέρος στὸν Δωδεκανησιακὸ Ἀγῶνα διατελώντας Σύμβουλος καὶ Ἀντιπρόεδρος τῆς Δωδεκανησιακῆς Νεολαίας Ἀθηνῶν (1931 - 1934) καὶ Γεν. Γραμματέας καὶ Πρόεδρος τῆς Δωδεκανησιακῆς Ἀδελφότητος Πειραιῶς (1935 - 1938). Κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ἐλληνοϊταλικοῦ πολέμου ἀγωνίσθηκε ἐναντίον τοῦ κατακτητῆ καὶ τραυματίσθηκε στὴν Πέστανη Τεπελενίου. Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ μεγαλύτερο παράσημό του, καθὼς τιμήθηκε ἐπανειλημμένα μετὰ σπουδαῖες διακρίσεις (ταξίαρχη τοῦ Φοίνικα, χρυσὸ σταυρὸ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δημόσιο ἔπαινο Δήμου Πειραιῶς, ὑπουργικὲς εὐαρέσκεις κ.λπ.). Δίδαξε διαδοχικὰ στὰ γυμνάσια Τήνου, Χίου, Πειταματικὸ Ἀθηνῶν, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἐνσωμάτωση τῆς Δωδεκανήσου γυμνασιάρχης τοῦ Βενετοκλείου Γυμνασίου Ἀρρένων Ρόδου, γυμνασιάρχης τοῦ Ἀ' Προτύπου Γυμνασίου Ἀρρένων Πειραιᾶ, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς Μ. Ε. Πειραιᾶ, Ἀθῆνας, Σχολῶν Ἀλλοδαπῆς, Σύμβουλος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, πρόεδρος τοῦ ΚΥΣΜΕ, ἐπόπτης τῶν Προτύπων Σχολείων καὶ καθηγητὴς τοῦ Διδασκαλείου Μ. Ε., σύμβουλος Ἀ' καὶ Πρόεδρος τοῦ ΚΕΜΕ, διευθυντὴς τῆς ΣΕΑΜΕ. Ἐφυγε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία, μετὰ τὸ ὄριο ἡλικίας, τὸ 1978 παίρνοντας τὸν τίτλο τοῦ ἐπίτιμου προέδρου τοῦ ΚΕΜΕ καὶ τοῦ ἐπίτιμου ἐκπαιδευτικοῦ σύμβουλου. Ὑπῆρξε ἰδρυτὴς καὶ πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Συμιακῶν Ἐκδόσεων, διευθυντὴς τῶν «Συμιακῶν (1972, 1974, 1977) καὶ ἐπιμελητὴς τῆς «Συμιακῆς Βιβλιοθήκης». Φρόντισε τὴν ἀνακομιδὴ τῶν ὀστέων τοῦ πεθεροῦ του στὴ γῆ τῶν προγόνων του Λέρο. Στὴν περίοδο τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας λόγῳ τῶν δημοκρατικῶν του φρονημάτων παύθηκε, ἀφοῦ στὴν ἀρχὴ εἶχε τεθεῖ σὲ ἐξάμνηνη διαθεσιμότητα! Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας, ἡ Πολιτεία τὸν ἐπα-

ὁ στενὸς δεσμός του μὲ τὴ μικρὴ γενέτειρά του, γιὰ τὴν ὁποία ἔτρεφε ὑπερβολικὸ πάθος ἐκδηλωνόταν ποικιλότροπα καὶ τοῦ στοίχιζε πολλοὺς κόπους καὶ φροντίδες. Μέσα στὶς τόσες ἀπασχολήσεις του, ποὺ εἶχε ὡς ἀνώτερος καὶ ἀνώτατος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός, ἔβρισκε πάντα καιρὸ ν' ἀσχολεῖται μὲ τὴ Σύμη καὶ τὰ Συμαϊκά. Κι ἂν στὴν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, τὸ ὄνομά του ἔχει συνδεθεῖ μὲ τὴν ἐπιτυχὴ πραγμάτωση τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης καὶ τὴν κατίσχυση τοῦ δημοτικισμοῦ, —τοῦ σωστοῦ δημοτικισμοῦ,— θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι γιὰ τὴν πατρίδα μας Σύμη ὑπῆρξε ἐκεῖνος ποὺ στερέωσε τὸ ἐπιστημονικὸ ἐπίπεδο τῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορία, τὴ γλῶσσα, τὴν παιδεία, τὴν παράδοση, τὸν λαϊκὸ της πολιτισμό.

Κυριώτατα μὲ τὴν ἱδρυση καὶ διεύθυνση τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ μας συγγράμματος «Συμαϊκά», καθὼς καὶ μὲ τὴν παράλληλη ἱδρυση καὶ ἀνέλιξη τῆς «Συμαϊκῆς Βιβλιοθήκης», ποὺ τροφοδοτοῦσε εἴτε μὲ δικὰ του ἢ μὲ ἔργα τοῦ ἀείμνηστου πατέρα του, ποὺ ὁ ἴδιος ὁλοκλήρωνε, κι ἀκόμη μὲ σειρὰ ἀξιολογώτατων μικρῶν ἐργασιῶν του, ποὺ ἔβλεπαν τὸ φῶς στὰ ἐγκυρότερα φιλολογικὰ περιοδικὰ τοῦ τόπου μας, ὁ Ἀλέξανδρος Καρανικόλας συνδύαζε τὴ λατρεία του πρὸς τὸν γενέθλιο τρόπο του μὲ τὸ ὑψηλὸ αἶσθημα φιλολογικῆς εὐθύνης καὶ τὴν αὐστηρὴ ἐπιστημονικὴ μέθοδο, ποὺ διέθετε.

Ἔργασίες του, ὅπως ἐκεῖνες γιὰ τὴ Σχολὴ τῆς Σύμης καὶ τὰ συναφῆ θέματα, τὰ Παρθεναγωγεῖα τῆς Πόλης, τὰ προνόμια τῶν Νοτίων Σποράδων, τὸ Πανορμίτειο Γυμνάσιο, τὶς Παροιμίες καὶ φράσεις ἀπὸ τὴ Σύμη, τοὺς Συμαϊκοὺς θεοφυλαγμούς, κι ἄλλες ἀκόμη εἰδικοῦ παιδαγωγικοῦ χαρακτήρα ἢ εἰδικευμένης θεματολογίας² μαρτυροῦν τὴ φιλολογικὴ του δεινότητα, τὸ ἐρευνητικὸ του

νέφερε στὸν βαθμὸ καὶ τὴ θέση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σύμβουλου. Ἀπεβίωσε στὶς 2 Ὀκτωβρίου 1982 καὶ κηδεύθηκε στὸ Νεκροταφεῖο Ζωγράφου [Μὲ βάση αὐτοβιογραφικὸ σημείωμα τοῦ ἀείμνηστου Α.Σ.Κ.].

2. Βλ. Ν. Α. Φορρόπουλου: «Ἀλέξανδρος Σωτ. Καρανικόλας (1911 - 1982)», Δωδεκανησιακά Χρονικά, 9 (1983), σελ. 245 κέξ. Πρέπει νὰ προστεθοῦν τὰ δημοσιεύματα τοῦ Α. Σ. Κ. γιὰ τὴν «ἀγωγή τοῦ μεταπολεμικοῦ παιδιοῦ» στὸ περ. «Σχολικὴ Ὑγιεινὴ» (1948), γιὰ τὸν «ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ» στὰ «Δημοσιεύματα» (Α', 1959) τοῦ

᾽Αλέξανδρος Σ. Καρανικόλας.

πάθος και τή σημαντική έκταση που κατέχει στο σύνολο του συγγραφικού του έργου ή Σύμμη.

Μα και πόσος μόχθος χρειάστηκε στο στοργικό παιδί για να εκσυγχρονίσει, να επιμεληθεί και να καταστήσει από κάθε πλευρά άψογες τις εργασίες που βρήκε στα κατάλοιπα του πατέρα του είτε αυτές αναφέρονταν στη θρησκευτική είτε στην καθημερινή ζωή του συμαϊκού λαού: στη λαογραφία και τη γλωσσολογία. Κι ακόμη πόση καλαισθησία και μέριμνα για την τέλεια τυπογραφική τους εμφάνιση. Το ίδιο θα λέγαμε και για τις περισσότερες εργασίες που είδαν το φως στους τρεις πρώτους τόμους των «Συμαϊκῶν», εργασίες νέων κυρίως επιστημόνων, που ο ίδιος είχε παροτρύνει κ' είχε εισαγάγει στον χώρο των συμαϊκῶν μελετῶν. Σάν αλληθινός δάσκαλος, τους καθοδηγοῦσε πῶς να εργασθοῦν και να ολοκληρώσουν τὰ πονήματά τους, που μετὰ ἐκεῖνος τὰ διόρθωνε και τὰ δημοσίευε με τὴ μορφή κειμένων φτασμένων συγγραφέων. Ἀλλὰ και πόσους διαπρεπεῖς Ἀκαδημαϊκούς, Πανεπιστημιακούς Καθηγητὲς κι ἄλλους ἐπιστήμονες, ιδίως λαογράφους, δὲν εἶχε παρωθήσει νὰ καταπιαστοῦν με θέματα σχετικά με τὴ Σύμμη.

Με τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο ἐρευνήθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ θέματα ὅπως ἡ ναυπηγική στὴ Σύμμη, ἡ ἀρχιτεκτονική τῶν σπιτιῶν της, τὰ χειρόγραφα τοῦ Ἀναγνωστηρίου της, συγκεντρώθηκε ἡ συμαϊκὴ βιβλιογραφία, συστηματικὰ ἄρχισε και προχώρησε ἡ μελέτη τῆς νεώτερης ἱστορίας τοῦ νησιοῦ μας με βάση τις ἀρχειακές πηγές. Κι ἀκόμη τὰ περιηγητικὰ κείμενα, τὰ δημοτικὰ τραγούδια και τόσα ἄλλα θέματα, που πλούτισαν τις γνώσεις μας γύρω ἀπὸ τὴ Σύμμη κι ἀνέδειξαν τὸ ἱστορικό, πνευματικό και πολιτιστικό της πρόσωπο.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλέξανδρου Καρανικόλα ἀπὸ πλευρᾶς ποσότητας και ποιότητος ἐπιστημονικῆς ἐργασίας γιὰ τὴ Σύμμη, πρέπει νὰ μνημονεύεται δίπλα σ' ἐκεῖνο τοῦ πρωτοπόρου ἱστοριοδίφη και

Α' Προτύπου Γυμνασίου Πειραιῶς, τὸ πολὺ ἀξιόλογο ἄρθρο του «Μέγιστον μάθημα» στὸ περιοδικὸ «Πυρσὸς» (1961), τὰ «βιβλιογραφικά στὸν Ὅμηρο και στὸν Ἡρόδοτο» (σχ. 8ο, σελ. 8), τὰ «Θέματα Παιδείας» στὴν ἐφ. «Πειραιῖκοι Ἀντίλαλοι», ἀρ. φ. 3, 5-7-1975, τὸ «χρονοδιάγραμμα ἐφαρμογῆς τῶν νέων ἐκπαιδευτικῶν μέτρων» (ἐκδ. ΚΕΜΕ, σχ. 8ο, σελ. 8).

μελετητῇ τῆς συμαϊκῆς μοναστηριολογίας, ἀρχαιολογίας, καὶ λαογραφίας ἀκόμη, Δημοσθένη Χαβιαρᾶ³. Ὅπως ἐκεῖνος, ἂν καὶ ἐρασιτέχνης, ἀνοίξε δρόμους στὴ μελέτῃ καὶ ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὴ Σύμη καὶ τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν κείμενα ἀναφορᾶς γιὰ οἰονδήποτε καταπιαστῇ μὲ τὰ θέματά τους, ἔτσι κι ὁ Ἀλέξανδρος Καρανικόλας στὶς μέρες μας ἔγινε ὁ θεμελιωτῆς τῶν συμαϊκῶν σπουδῶν στὸ ἀπαραίτητο σήμερα ἐπιστημονικὸ ἐπίπεδο.

Ἡ φιλοπατρία ποὺ ὀδηγοῦσε κάθε πράξῃ κι ἐνέργεια τοῦ Ἀλέξανδρου Καρανικόλα δὲν ὑπαγορευόταν ἀπὸ ἓναν στενὸ τοπικισμό. Ἦταν ἀπόρροια τοῦ πατριωτισμοῦ του. Καμάρωνε, εἶναι ἡ ἀλήθεια, γιὰ τὴ συμαϊκὴ καταγωγὴ του, ἀλλὰ τὸ ἔκανε γιὰτὶ γνώριζε τοὺς ἀγῶνες τοῦ μικροῦ του νησιοῦ γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴ δημοκρατία. Ὁ ἴδιος ὁ πατέρας του εἶχε πληρώσει ἀκριβὰ τὴν ἀντίστασή του στὸν φασισμό, μὰ καὶ προσωπικά, φιλελεύθερο πνεῦμα καθὼς ἦταν, στοιχεῖο προοδευτικὸ, ἀλλεργικὸ σὲ οἰοδήποτε συμβιβασμό, εἶχε δοκιμάσει συχνὰ τὶς συνέπειες τῆς ἀταλάντευτης καὶ ὑπερήφανης στάσης του στὴν κοινωνία καὶ τὴ ζωή. Εἶναι χαρακτηριστικὰ ὅσα σημείωνε στὰ Προλεγόμενα τῆς μνημειώδους ἐργασίας του «Παροιμίες καὶ φράσεις ἀπὸ τὴ Σύμη»:

«Ἀπὸ τὴ μελέτῃ τους διαπιστώνουμε πὼς οἱ κάτοικοι τῶν τόπων αὐτῶν, παρὰ τὶς ποικίλες πιέσεις, τοὺς ἐξανδραποδισμούς, τὴ συνεχὴ προπαγάνδα καὶ τὶς δελεαστικὲς προσφορές, κατόρθωσαν νὰ μείνουν πιστοὶ στὶς παραδόσεις, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά τους νὰ διαφυλάξουν τὴ γλώσσα τῶν προγόνων καὶ τὴ θρησκεία τῶν πατέρων καὶ γενικὰ νὰ διατηρήσουν τὸν ἐθνικὸ τους πολιτισμὸ καὶ τὴν ἐθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ τους συνείδηση»⁴.

Μ' αὐτὰ τὰ ἐφόδια κι αὐτὴ τὴν παράδοση ἐργάσθηκε ὡς ἐκπαιδευτικὸς, ὡς κρατικὸς λειτουργός, ὡς ἐρευνητῆς καὶ συγγρα-

3. Βλ. Ἰ. Μ. Χατζηφώτης: «Ἡ ἐν Σύμῃ οἰκογένεια τῶν Χαβιαράδων», Μνημοσύνη, 1(1967), σσ. 124 - 132.

4. Πρβλ. † Σωτηρίου Ἀλ. Καρανικόλα - Ἀλέξανδρου Σ. Καρανικόλα: Παροιμίες καὶ Φράσεις ἀπὸ τὴ Σύμη, Ἀθήνα 1980, σελ. 9.

φέας. Ἄν καὶ ἔνθερος δημοτικιστῆς, ποτὲ δὲν ἔφτανε σὲ ἀκρό-
τητες. Διέθετε λιπαρὰ παιδεῖα καὶ λεπτὴ λογιოსύνη. Τὰ κείμενά
του εἶναι ὑποδείγματα γραπτοῦ δημοτικοῦ λόγου. Χειριζόταν τὸ
γλωσσικὸ μας ὄργανο μὲ εὐλάβεια καὶ συνείδηση εὐθύνης, ἔδινε
ἰδιαίτερη σημασίαν στὸν γλωσσικὸ μας πλοῦτο καὶ σὲ τελευταία
ἀνάλυση ἀποδείκνυε ἔμπρακτα τὴν ἀνωτερότητα καὶ τὶς μεγάλες
δυνατότητες τῆς δημοτικῆς γλώσσας.

Γνωρίζομε πόσο τὸν στενοχωροῦσε ὁ γλωσσικὸς ἐκχυδαϊσμός
καὶ τὰ πάθη ποὺ περνάει σήμερα ἡ γλώσσα μας ἀπὸ κάθε εἶδους
ζυλοσχίστες ποὺ θέλουν νὰ καλύψουν τὴν ἀγραμματοσύνη τους μὲ
ἐπίφαση δημοτικισμοῦ, ἐνῶ δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ φα-
νερώνουν τὴν παχυλὴ τους ἄγνοια, νὰ μεταφράζουν κακότεχνα τὴν
καθαρεύουσα καὶ νὰ διαστρέφουν τὸ γλωσσικὸ αἰσθητήριον τοῦ
λαοῦ μας. Ὅχι μόνον στὸν προγραμματισμὸ καὶ τὴ θεωρίαν, ἀλλὰ
καὶ στὴν πράξιν, ὁ Ἀλέξανδρος Καρανικόλας ἔδωσε τὸ μέτρο τοῦ
σωστοῦ δημοτικισμοῦ.

Πίσω ἀπὸ τὴ σοβαρότητα τοῦ παρουσιαστικοῦ του, κρυβόταν
μιὰ μεγάλη καρδιά, εὐγένεια καὶ ἀνιδιοτέλεια, ἐπιείκεια καὶ ἀγάπη
γιὰ τὸν συνάνθρωπο καὶ περισσότερο γιὰ τὸν συμπατριώτη. Ὅλοι
οἱ μαθητὲς κ' οἱ ὑφιστάμενοί του εἶναι μάρτυρες τῆς ἀνθρωπιᾶς
του. Ὁ φτωχὸς σπουδαστὴς θάβρισκε κοντά του τὸν στοργικὸ
πατέρα, ἀλλὰ καὶ ὁ Συμιακὸς ἢ Δωδεκανήσιος ἐκπαιδευτικὸς ἓνα
μεγάλον εὐεργέτη. Δὲν εἶναι ἓνας καὶ δύο, εἶναι δεκάδες ἐκεῖνοι ποὺ
ὀφείλουν στὸν Καρανικόλα τὴν ἐπιτυχὴ σταδιοδρομίαν, τὴν εὐό-
δωση τῶν σπουδῶν τους ἢ κάποια συμπαραστάση στὶς πιὸ δύσκολες
ῥες τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς τους δράσης. Ξεχωριστὰ
ἐνδιαφερόταν γιὰ τὰ κοινὰ τῆς Σύμης καὶ ὅταν διαπίστωνε ἄτοπα,
ἔριδες, —ποὺ δυστυχῶς δὲν λείπουν ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς Συμιακοὺς,—
ἢ μικρότητες λυπῶταν στὰ κατὰβαθὰ του. Κι ἔλεγε πάντα τὰ
σῦκα-σῦκα καὶ τὴ σκάφη-σκάφη. Ἔτσι μπορεῖ κάποτε νὰ δυσ-
ρέστησε μερικοὺς, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ὅμως πάντοτε δι-
καιωνόταν στὴ συνείδησή τους. Ντόμπρος, ἐντιμὸς, καθαρὸς, διέθε-
τε παρρησίαν, δὲν δίσταζε νὰ ὑποστηρίξει τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ λο-
γαριάζει ἐφ' ὅσον εἶχε πεισθεῖ γι' αὐτήν, τίποτε, ἀπολύτως τίποτε.

Τὸν πρωτογνωρίσαμε Γενικὸ Ἐπιθεωρητὴ τῆς Μέσης Παιδείας στὸν Πειραιᾶ κι ἀπὸ τότε παρακολουθοῦσαμε τὴν πρὸς τὰ πάνω σταδιοδρομία του. Ἦταν πάντοτε ὁ ἴδιος. Τὰ ἀξιώματα ποὺ εἶχε φορτωθεῖ δὲν τὸν εἶχαν ἀλλάξει στὸ παραμικρό. Μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε ὅτι μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἄνοδό του στὴν ἱεραρχία τῆς Ἐκπαίδευσης γινόταν ἀπλούστερος. Συζητώντας μαζί του διαπίστωνες ὅτι ποτὲ δὲν ὑποκρινόταν, τοῦ ἦταν ἄγνωστη ἡ ὑπεκφυγὴ, ξένη ἡ ἀδικία. Ἦταν πάνω ἀπ' ὅλα ἓνα τεράστιο κεφάλαιο ἥθους.

Συνήθως σὲ κείμενα σὰν κι αὐτὸ εἶναι συνήθεια νὰ γίνεται χρῆση ὑπερβολῶν. Συχνὰ ἡ ἀγάπη ἢ ὁ σύνδεσμος μὲ ἓνα πρόσωπο ὀδηγεῖ σὲ μεγεθύνσεις καὶ μεγιστοποιήσεις τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς προσφορᾶς του. Ἰδίως ὅταν πρόκειται γιὰ ἐκδηλώσεις τοπικοῦ χαρακτήρα. Καὶ ὁ ἀναγνώστης μέσα του σκέφτεται κάθε τόσο: «τὰ παραλένε. . .», «ἔ, ὄχι κι ἔτσι» καὶ ἄλλα παρόμοια. Στὴν περίπτωσή μας ὅμως εἴμαστε ἀπόλυτα βέβαιοι ὅτι γενικὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀντίληψη ὅτι τὸ μικρὸ αὐτὸ σκιαγράφημα τοῦ Ἀλέξανδρου Καρανικόλα καὶ λειψὸ εἶναι καὶ ὅσα γράψαμε τὸν ἀδικοῦν.

Τὰ μεγάλα ἀναστήματα, τόσο σὲ πανελλήνια ὅσο καὶ σὲ τοπικὴ κλίμακα εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀποτιμηθοῦν καὶ νὰ τοποθετηθοῦν σωστὰ σὲ λίγο χῶρο κι ἀπὸ ἓναν ἄνθρωπο, ποὺ ὅσο κι ἂν γνώριζε προσωπικὰ τὸν σκιαγραφούμενο, δὲν ἦταν ἐφικτὸ νὰ τὸν παρακολουθήσει στὴ μεγαλοσύνη του. Γι' αὐτὸ φρόντισε τουλάχιστο νὰ μὴν προδώσει, νὰ μὴν ἀλλιώσει, τὸ πιὸ τίμιο, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Καβάφης, τὴ μορφὴ του.

Καὶ μὲ τὴν ἀγωνία μήπως καὶ δὲν τὸ πέτυχε, κλείνει τὸ ἐπιμνημόσυνο αὐτὸ κείμενο συνοψίζοντας ὅσα ἤδη σημειώθηκαν κι ἐπιλέγοντας ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Καρανικόλας ἦταν ἓνας ἀληθινὸς Ἕλληνας, ἓνας περιπαθὴς Συμιακός, ἓνας πρωτοπόρος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός, ἓνας ἄριστος διοικητικὸς, ἓνας αὐστηρὸς ἐρευνητὴς καὶ ἓνας μοναδικὸς ἈΝΘΡΩΠΟΣ.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΗ

1. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόβλημα τῆς Δωδεκανήσου.
Σχ. 16ο, Ἀθῆναι, τύποις Γ. Ξένου, 1945, σελ. 24.
 2. «Ἡ ἰταλικὴ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ καὶ οἱ Δωδεκανήσιοι», Δωδεκανησιακὴ Ἐπιθεώρησις, 2 (1948), σσ. 68 - 71.
 3. «Παρωνύμια καὶ σκωπτικὰ ὀνόματα ἐν Σύμῃ (Τὰ παραβγόλια)», Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον, 3 (1959), σσ. 134 - 137.
 4. «Ἐνα ἄγνωστο χειρόγραφο τῆς ἀνέκδοτης «Φυσικῆς» Βενιαμὶν τοῦ Λεσβίου», Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον, 5 (1968), σσ. 43 - 53.
 5. «Χατζηγαρηπητὸς-Χατζηϊωάννου—Νίκανδρος ὁ Φιλάδελφος», Συμαϊκὰ Νέα, ἀρ. φ. 43, 4 Ἀπριλίου 1969.
 6. «Κατάλογος χειρογράφων προερχομένων ἐκ τῆς Σχολῆς Σύμης», Ἑλληνικά, 23 (1970), σσ. 38 - 56.
 7. «Νότιες Σποράδες-Σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν προνομίων τους», Παρανασσός, 13 (1971), σσ. 423 - 449.
 8. «Ὁ μῦθος τῆς Πρόκνης σὲ μαθηματάρειο ἀπὸ τὴ Σχολὴ Σύμης», Παρανασσός, 14 (1972), σσ. 86 - 95.
 9. «Συμαϊκοὶ Θεοφυλαγμοί», Δωδεκανησιακὰ Χρονικά, 1 (1972), σσ. 50-53.
 10. «Τὸ Πανορμίτειο Γυμνάσιον Σύμης», Τὰ Συμαϊκά, 1 (1972), σσ. 67 - 103 καὶ 2 (1974), σσ. 59 - 97.
- Κοινὸ ἀνάτυπο. Σχ. 8ο, Ἀθῆναι 1974, σελ. 80.
11. «Παροιμίαι ἀπὸ τῆ Σύμης», Δωδεκανησιακὰ Χρονικά, 2 (1973), σσ. 20-69.
 12. «Συμαϊκὸ ἔγγραφο τοῦ 18ου αἰῶνα με φωνητικὴ γραφὴ», Τὰ Συμαϊκά, 2 (1974), σσ. 135 - 141.
 13. «Δανιὴλ Κεραμέως: Εἰσαγωγὴ περὶ τοῦ ὅπως δεῖ ἐρμηνεύειν τὸν κατὰ Γραμματικὴν λόγον», Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον, 6 (1976), σσ. 67 - 80.
 14. «Ἀρχαῖσμοι στὸ συμαϊκὸ ἰδίωμα», Τὰ Συμαϊκά, 3 (1977), σσ. 57 - 99.
 15. [Σωτηρίου Ἀλ. Καρανικόλα - Ἀλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα:] Παροιμίαι καὶ φράσεις ἀπὸ τῆ Σύμης.
Σχ. 8ο, Ἐπιτροπὴ Συμαϊκῶν Ἐκδόσεων, Ἀθήνα 1980 <Συμαϊκὴ Βιβλιοθήκη 3>, σελ. 368.
 16. «Μανουὴλ Γεδεών ὁ Ἀρχων», Λερισκὰ Νέα, ἀρ. φ. 53, Ἰανουάριος 1981.
 17. «Ἀντιστασιακὰ ἔγγραφα τῆς Δημογεροντίας Σύμης τῆς ἐποχῆς τῆς δουλείας», Τὰ Συμαϊκά, 4 (1984), σσ. 1 - 12.
- Ἀνακοίνωσις στὸ Ζ' Διεθνὲς Συμπόσιον τοῦ Αἰγαίου, Κῶς 27 - 31 Αὐγούστου 1981.

18. «Γεώργιος Μ. Οικονόμου», (1880 - 1947), Τὰ Συμαϊκά, 4 (1984), σσ. 242 - 247.
19. «Κωνσταντῖνος Β. Φαρμακίδης (1884 - 1945)», Τὰ Συμαϊκά 4 (1984), σσ. 248 - 253.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΩΝ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΑΛ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

20. «Παρωνύμια καὶ σκωπτικὰ ὀνόματα ἐν Σύμῃ (Τὰ παραβγόλια)», Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον, 3 (1959), σσ. 138 - 176.
21. [μὲ τὴ συνεργασία Ἀναστασίου Μ. Καραναστάση:] «Γλωσσάριον τοῦ ιδιώματος τῆς Σύμης (μετὰ ἱστορικῶν καὶ λαογραφικῶν στοιχείων) (Α-Γ), Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον, 4 (1962), σσ. 142 - 213.
22. Τὰ Σεβάσματα τῆς λατρείας τῶν Συμαίων.

Σχ. 8ο, Κοινωνικὸς Σύλλογος Συμαίων «Ὁ Πανορμίτης», Ἀθῆναι 1962 <Συμαϊκὴ Βιβλιοθήκη 1>, σελ. 126.

23. Συμαϊκὸν Ὄνοματολόγιον.

Σχ. 8ο, Κοινωνικὸς Σύλλογος Συμαίων «Ὁ Πανορμίτης», Ἀθῆναι 1971 <Συμαϊκὴ Βιβλιοθήκη 2>, σελ. 68.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ Α.Σ.Κ.

24. Ἡ ρ α κ λ ῆ Μ. Κ α ρ α ν α σ τ ά σ η: «Τὸ χρονικὸ μιᾶς οἰκογένειας», Ἀθήνα 1977», Τὰ Συμαϊκά, 3 (1977), σσ. 300 - 301.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ — ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ Α.Σ.Κ.

25. Τὰ Συμαϊκά. Σύγγραμμα περιοδικόν. Τόμος α'.

Σχ. 8ο, Ἐπιτροπὴ Συμαϊκῶν Ἐκδόσεων, Ἀθῆναι 1972, σελ. 256.

26. Τὰ Συμαϊκά. Σύγγραμμα περιοδικόν. Τόμος β'.

Σχ. 8ο, Ἐπιτροπὴ Συμαϊκῶν Ἐκδόσεων, Ἀθῆναι 1974, σελ. 320.

27. Τὰ Συμαϊκά. Σύγγραμμα περιοδικόν. Τόμος γ'.

Σχ. 8ο, Ἐπιτροπὴ Συμαϊκῶν Ἐκδόσεων, Ἀθῆναι 1977, σελ. 336.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ Α.Σ.Κ. — ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ (ἐπιλογή)

28. Ἴ. Μ. Χ α τ ζ η φ ώ τ η: «Ἀλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα: Κατάλογος χειρογράφων προερχομένων ἐκ τῆς Σχολῆς Σύμης. Ἐνα ἄγνωστο χειρόγραφο τῆς ἀνέκδοτης Φυσικῆς Βενιαμίν τοῦ Λεσβίου. Ὁ μῦθος τῆς Πρόκνης σὲ μαθηματάριο ἀπὸ τῇ Σχολῇ Σύμης», Τὰ Συμαϊκά, 1 (1972), σσ. 229 - 232.
29. Ἴ. Μ. Χ α τ ζ η φ ώ τ η: «Παροιμίες ἀπὸ τῇ Σύμῃ Ἀλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα», Τὰ Συμαϊκά, 3 (1977), σσ. 302 - 303.
30. Ἴ. Μ. Χ α τ ζ η φ ώ τ η: «Σωτηρίου Ἀλ. Καρανικόλα - Ἀλεξάνδρου

- Σ. Καρανικόλα, Παροιμίες και φράσεις από τη Σύμη», Καρπαθιακά Μελέται, 1 (1981), σσ. 362 - 363.
31. 'Ι. Μ. Χατζηφώτης: «Σωτηρίου 'Αλ. Καρανικόλα - 'Αλ. Σ. Καρανικόλα: Παροιμίες και Φράσεις από τη Σύμη», 'Ηπειρωτική 'Εστία, έτος ΚΙ', τεύχος 345 - 346, 'Ιαν. - Φεβρ. 1981, σσ. 164 - 165.
 32. Σπύρου Κοκκίνη: «Σωτηρίου 'Αλ. Καρανικόλα - 'Αλ. Σ. Καρανικόλα: Παροιμίες και Φράσεις από τη Σύμη», 'Ηπειρωτική 'Εστία, έτος ΚΙ', τεύχος 345 - 346, 'Ιαν. - Φεβρ. 1981, σελ. 169.
 33. Γεωργ. Ν. Αϊκατερινίδης: «Σωτ. 'Αλ. Καρανικόλα - 'Αλ. Σωτ. Καρανικόλα: Παροιμίες και φράσεις από τη Σύμη», Νέα 'Εστία, έτος ΝΕ', τόμ. 109, τεύχ. 1292, 1 Μαΐου 1981.
 34. 'Ηρ. Μ. Καραναστάση: «Παροιμίες και φράσεις από την Σύμη», Τὸ Βῆμα τῆς Κῶ, ἀρ. φ. 66, Σεπτέμβριος 1981.
 35. [Μανόλης Μελεῖς:] «Σωτηρίου 'Αλ. Καρανικόλα - 'Αλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα: Παροιμίες και φράσεις από τη Σύμη», Κάρπαθος, ἀρ. τ. 4, Φθινόπωρο 1981.
 36. Δημ. Σ. Λουκάτου: «Σωτηρίου 'Αλ. Καρανικόλα (καὶ) 'Αλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα, Παροιμίες και Φράσεις από τη Σύμη», Λαογραφία, 32 (1979 - 1981), σσ. 465 - 468.
 37. Μιχάλη Έμμ. 'Αρφαρά: «Σωτηρίου 'Αλ. Καρανικόλα - 'Αλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα: Παροιμίες και φράσεις από τη Σύμη», Νισυριακά, 8 (1982), σσ. 466 - 468.
 38. [Ἐπιτροπῆς Ἐκδόσεως:] «'Αλέξανδρος Σ. Καρανικόλας», Νέα Παιδεία, Φθινόπωρο 1982.
 39. 'Ηλία Σ. Σπυρόπουλου: «'Αλέξανδρος Σωτ. Καρανικόλας (1911 - 1982)», Νέα 'Εστία, 1 Νοεμβρίου 1982, σσ. 1478 - 1479.
 40. Ν. Α. Φορόπουλου: «Σωτηρίου 'Αλ. Καρανικόλα καὶ 'Αλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα: Παροιμίες και φράσεις από τη Σύμη», Δωδεκανησιακά Χρονικά, 9 (1983), σσ. 302 - 304.
 41. Ν. Α. Φορόπουλου: «'Αλέξανδρος Σωτ. Καρανικόλας (1911 - 1982)», Δωδεκανησιακά Χρονικά, 9 (1983), σσ. 243 - 248 (Βλ. καὶ περ. «Ὁ δρόμος» Ρόδου, τεύχος 15, 'Ιαν. 1983, σελ. 43).
 42. 'Ηλία Σπυρόπουλου: «'Αλέξανδρος Σωτ. Καρανικόλας (1911 - 1982)», Φιλολόγος, τεύχ. 31, 'Ανοιξη 1983, σσ. 80 - 82.
 43. Κώστα Γ. Πιτσάκης: «'Αλέξ. Σ. Καρανικόλας (1911 - 1982)», Φιλολογική Στέγη Πειραιῶς, χρόνος 18, τόμος ε', ἀρ. 30, Δεκέμβριος 1983, σσ. 144 - 145.

Ι. Μ. Χ.